

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBSARGS

Baznīcas iela 25 Rīga LV 1010, tālr. 67686768; fax 67244074; e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Rīgā

2013.gada 6. jūnijā Nr. 1-6/11

Latvijas Republikas Satversmes tiesai

Jura Alunāna ielā 1

Rīgā, LV-1010

Par pieaicināto personu lietā Nr. 2013-01-01

Latvijas Republikas tiesībsargs (turpmāk – tiesībsargs) ir saņēmis Latvijas Republikas Satversmes tiesas tiesneša Gunāra Kūtra 2013. gada 23. aprīļa lēmumu, kur tiesībsargs atzīts par pieaicināto personu lietā Nr. 2013-01-01 „Par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu izdienas pensiju likuma 3. panta 3. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 109. pantam” (turpmāk – lieta Nr.2013 -01-01).

Satversmes tiesas tiesnesis G. Kūtris norāda uz Tiesībsarga likuma 11. panta 1. un 2. punktu, kas noteic tiesībsarga funkcijas veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību un sekmēt vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu. Papildus tiek norādīts, ka tiesībsarga viedokļa uzklaušīšana var sekmēt vispusīgu un objektīvu lietas Nr. 2013-01-01 izskatīšanu, sniedzot viedokli par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu izdienas pensiju likuma (turpmāk - Likums) 3. panta 3. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. un 109. pantam.

Minētais pants nosaka, ka KNAB amatpersonu izdienas stāžā ieskaita to laiku, kas nodienēts Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs, neņemot vērā laiku, kas nodienēts Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas (turpmāk - LPSR) Iekšlietu ministrijas struktūrās.

Tiesībsargs ir izvērtējis saņemto informāciju un sniedz viedokli par lietā Nr.2013-01-01 vērtējamiem cilvēktiesību pārkāpumiem.

I. Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu izdienas pensiju likuma 3.panta 3.punkta atbilstības Latvijas Republikas Satversmes 91.pantam izvērtējums

[1] Satversmes 91. pants noteic: „*Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas.*” Vienlīdzības princips liedz valsts institūcijām izdot tādas normas, kas bez saprātīga pamata pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un pēc

noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas vienādos apstākļos, ja tam ir objektīvs un saprātīgs pamats (*sk., Satversmes tiesas 2001. gada 3. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2000-07-0409 secinājumu daļas 1. punktu un 2005. gada 11. novembra sprieduma lietā Nr. 2005-08-01 5. punktu*).

Atšķirīgai attieksmei nav objektīva un saprātīga pamata, ja tai nav leģitīma mērķa vai arī ja nav samērīgas attiecības starp izraudzītajiem līdzekļiem un nospraustajiem mērķiem (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 23. decembra sprieduma lietā Nr. 2002-15-01 secinājumu daļas 3. punktu*). Tātad, lai izvērtētu, vai apstrīdētās normas atbilst Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertajam vienlīdzības principam, nepieciešams noskaidrot:

1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos;

2) vai apstrīdētās normas paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šīm personām;

3) vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 29. decembra sprieduma lietā Nr. 2008-37-03 secinājumu daļas 7. punktu*).

[1.1.] Lai noskaidrotu, kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos ir nepieciešams izvērtēt, kuras personu grupas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos ar KNAB amatpersonām. Likuma anotācija dod iepriekš minēto skaidrojumu, nosakot tās grupas, kas atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos ar KNAB amatpersonām. Saskaņā ar Likuma anotāciju Likums ir izstrādāts, lai novērstu KNAB amatpersonu nevienlīdzību ar citu tiesībaizsardzības iestāžu amatpersonām, kurām ir tiesības saņemt izdienas pensiju. Tātad var secināt, ka KNAB amatpersonas un citu tiesībsargājošo institūciju amatpersonas ir uzskatāmas par personu grupu, kas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos. Tādējādi ir nepieciešams analizēt, kuras institūcijas tiek uzskatītas par tiesībsargājošajām un vai ir kādi papildus kritēriji, kurus izmantojot var sašaurināt to personu grupu, kas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos ar KNAB amatpersonām.

[1.1.1.] Latvijas Republikas primārie tiesību avoti nedefinē terminu „tiesībaizsardzības institūcijas”. Sekundārajos tiesību avotos par tiesībaizsardzības jeb tiesībsargājošām institūcijām dēvē institūcijas, kurām ir pienākums nodrošināt tiesību normu izpildi un kas pārstāv divus varas atzarus – tiesu varu un izpildu varu.¹ Latvijā par tiesībsargājošām institūcijām tiek uzskatītas tiesas, prokuratūra, policija, Iekšlietu ministrija, Tieslietu ministrija, Dzimtsarakstu nodaļa, Bāriņtiesa, Valsts probācijas dienests, advokatūra, notariāts, Tiesībsargs, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (KNAB), Zemessardze, kā arī Valsts drošības iestādes – Satversmes aizsardzības birojs, Militārās izlūkošanas un drošības dienests un Drošības policija.²

[1.1.2.] Pamatojoties uz iepriekš minēto var secināt, ka tiesībsargājošo institūciju loks ir plašs, tādējādi ir nepieciešams noteikt kritērijus, pēc kuriem var salīdzināt KNAB ar citām tiesībsargājošajām institūcijām. Kā viens no salīdzinošajiem kritērijiem ir minams tiesības uz izdienas pensiju, kas nav paredzētas visām

¹ Vladimirs Terehovičs. Tiesībsargājošās institūcijas Latvijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2007. 180 lpp; 4lpp

² Turpat, 3lpp.

tiesībsargājošajām institūcijām. Līdz ar to KNAB amatpersonas ir vienādos un salīdzināmos apstākļos ar to tiesībsargājošo institūciju darbiniekiem, kuriem ir noteikta izdienas pensija – tiesnešiem, prokuroriem, Iekšlietu ministrijas sistēmas (tai skaitā policijas) darbiniekiem, zemessargiem un valsts drošības iestāžu darbiniekiem.

[1.1.3.] Tā kā tiesībsargājošās institūcijas pieder gan tiesu, gan izpildvarai, tad piederība dažādiem valsts varu atzariem nebūtu vērtējams kā salīdzinošais kritērijs. Attiecīgi kā vēl viens salīdzinošais kritērijs ir tiesībsargājošo institūciju funkcijas, t.i., kurām no tiesībsargājošajām institūcijām ir līdzīgas funkcijas ar KNAB. Līdz ar to ir nepieciešams analizēt KNAB funkcijas. Saskaņā ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 2. panta trešo daļu KNAB ir operatīvās darbības subjekts, kurš pilda šādas funkcijas:

1) likumā noteiktajos gadījumos sauc valsts amatpersonas pie administratīvās atbildības un piemēro sodus par administratīviem pārkāpumiem korupcijas novēršanas jomā;

2) veic izmeklēšanu un operatīvo darbību, lai atklātu Krimināllikumā paredzētos noziedzīgos nodarījumus valsts institūciju dienestā, ja tie ir saistīti ar korupciju.

Tātad var secināt, ka KNAB ir operatīvās darbības subjekts un kas veic izmeklēšanas darbības.

Līdz ar to ir nepieciešams noteikt, kas ir operatīvā darbība, kuras institūcijas vēl tiek uzskatītas par operatīvās darbības subjektiem, kā arī kuras institūcijas veic izmeklēšanas darbības, tādējādi veidojot institūciju grupu, kuru amatpersonas atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos ar KNAB amatpersonām.

[1.1.4.] Saskaņā ar Operatīvās darbības likuma 1. pantu operatīvā darbība ir Operatīvās darbības likumā noteiktajā kārtībā un ar likumu īpaši pilnvarotu valsts institūciju amatpersonu atklātas un slepenas tiesiskas darbības, kuru mērķis ir aizsargāt personu dzīvību un veselību, tiesības un brīvības, godu, cieņu un īpašumu; nodrošināt Satversmi, valsts iekārtu, valstisko neatkarību un teritoriālo neaizskaramību, valsts aizsardzības, ekonomisko, zinātnisko un tehnisko potenciālu un valsts noslēpumus pret ārējiem un iekšējiem apdraudējumiem.

Lai īstenotu operatīvo darbību operatīvās darbības subjektu uzdevumi ir, piemēram, noziedzīgu nodarījumu profilakse, to novēršana un atklāšana, noziedzīgu nodarījumu izdarījušo personu un pierādījumu avotu noskaidrošana; personu meklēšana, kuras likumā noteiktajā kārtībā tiek turētas aizdomās, ir apsūdzētas vai notiesātas par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu; valsts noslēpumu un citu valstij svarīgu interešu aizsardzība, kā arī likumā noteiktajos gadījumos — personu speciālās aizsardzības nodrošināšana.³

Pamatojoties uz Operatīvās darbības likuma 25. panta pirmo daļu, operatīvās darbības subjektu sistēmu veido valsts drošības, aizsardzības un sabiedriskās kārtības nodrošināšanas iestādes, kā arī citas īpaši pilnvarotas valsts institūcijas, kurām ar likumu piešķirtas tiesības savas kompetences ietvaros veikt operatīvās darbības pasākumus un kuru īpaši pilnvarotas amatpersonas ir tiesīgas tos īstenot šajā likumā noteiktajā kārtībā.

³ Operatīvās darbības likuma 2.panta pirmās daļas 2., 3 un 7.apakšpunkts, pieņemts 16.12.1993, stājas spēkā 13.01.1994, publicēts "Latvijas Vēstnesis", 131, 30.12.1993., "Ziņotājs", 1, 13.01.1994., skatīts 27.05.2013., pieejams < <http://likumi.lv/doc.php?id=57573> >

Saskaņā ar Valsts drošības iestāžu likuma 11. pantu valsts drošības iestāžu kopumu veido Satversmes aizsardzības birojs, Militārās izlūkošanas un drošības dienests un Drošības policija, kuras savas kompetences ietvaros veic izlūkošanas, pretizlūkošanas darbības un ir operatīvās darbības subjekti. Atbilstoši termins „izlūkošana” nozīmē īpaši pilnvarotu valsts iestāžu darbību, kuras nolūks ir iegūt informāciju par ārvalstu valdību, to institūciju, organizāciju vai atsevišķu personu nodomiem un darbību (rīcību), kas vērsta vai var tikt vērsta pret Latvijas Republiku, tās vitāli svarīgām valsts interesēm.⁴ Savukārt termins „pretizlūkošana” nozīmē īpaši pilnvarotu valsts iestāžu darbību, kuras nolūks ir nodrošināt valsts konstitucionālās iekārtas, valstiskās neatkarības, valsts ekonomiskā, zinātniskā, tehniskā un militārā potenciāla, valsts noslēpumu un vitāli svarīgu valsts interešu un drošības aizsardzību pret spiegošanu, diversijām, kaitniecību, terora aktiem un cita veida apdraudējumiem, kā arī veikt īpašus pasākumus šo apdraudējumu novēršanai, izbeigšanai vai to izraisīto seku likvidēšanai.⁵

Tātad var secināt, ka valsts drošību iestāžu funkcijas atšķiras no KNAB funkcijām, jo KNAB veic noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu, kamēr valsts drošības iestādes nodarbojas ar izlūkošanas un pretizlūkošanas darbībām.

Savukārt valsts aizsardzības iestāžu jeb militārā dienesta (Militārā dienesta likuma 2. panta 1. punkts) skaitā ir minamas Nacionālo bruņoto spēku un Aizsardzības ministrijas pakļautībā un pārziņā esošo militāro struktūrvienības, kā arī Latvijas Republikas Zemessardze (Militārpersonu izdienas pensiju likuma 1. pants). Attiecīgi šo institūciju funkcijas ir valsts teritorijas un sabiedrības aizsardzība.⁶ Tātad šo institūciju funkcijas nav vērtējamas kā salīdzinošas ar KNAB funkcijām.

Sabiedriskās kārtības nodrošināšanas institūcijas nav definētas, tomēr pie tādām saskaņā ar funkcijām ir pieskaitāma Iekšlietu ministrija,⁷ Valsts policija (Iekšlietu ministrijas padotības iestāde). Likums „Par policiju” nosaka policijai šādas funkcijas, piemēram, novērst noziedzīgus nodarījumus un citus likumpārkāpumus, atklāt noziedzīgus nodarījumus, kā arī savas kompetences ietvaros izpildīt administratīvos sodus un kriminālsodus.⁸ Tātad policijas uzdevums ir veikt izmeklēšanu, piemērojot sodus administratīvo un kriminālpārkāpumu gadījumos. Minētas funkcijas atbilst KNAB funkcijām, tādējādi policijas darbinieki var tikt uzskatīti par tādu personu grupu, kas atrodas salīdzinošos apstākļos ar KNAB amatpersonām.

Kā vēl viena tiesībsargājošā iestāde, kura ir saistīta ar operatīvajām darbībām, ir minama prokuratūra, kas atbilstoši likumam uzrauga pirmstiesas izmeklēšanas un operatīvās darbības.⁹ Tādējādi arī prokuratūras darbinieki var tikt uzskatīti par personu grupu, kas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos ar KNAB amatpersonām.

⁴ Valsts drošības iestāžu likums 3.panta otrā daļa; pieņemts 05.05.1994.; stājies spēkā 19.05.1994.; publicēts "Latvijas Vēstnesis", 59 (190), 19.05.1994.; skatīts 23.05.2013., pieejams <<http://likumi.lv/doc.php?id=57256>>

⁵ Valsts drošības iestāžu likums 3.panta trešā daļa; pieņemts 05.05.1994.; stājies spēkā 19.05.1994.; publicēts "Latvijas Vēstnesis", 59 (190), 19.05.1994.; skatīts 23.05.2013., pieejams <<http://likumi.lv/doc.php?id=57256>>

⁶ Latvijas Republikas Zemessardzes likums 2.pants; pieņemts 06.05.2010.; stājies spēkā 01.05.2010.; publicēts "Latvijas Vēstnesis", 82 (4274), 26.05.2010.; skatīts 23.05.2013., pieejams <<http://likumi.lv/doc.php?id=210634>>

⁷ Iekšlietu ministrija ir valsts pārvaldes institūcija, kas atbild par politikas veidošanu sabiedrības drošības, migrācijas, ugunsdrošības un glābšanas, kā arī robežu apsardzības jautājumos., skatīts 23.05.2013., pieejams <<http://www.iem.gov.lv/lat/>>

⁸ Likums „Par policiju” 3.pants; pieņemts 04.06.1991.; stājies spēkā 04.06.1991.; publicēts "Ziņotājs", 37, 24.09.1992., skatīts 23.05.2013., pieejams <<http://likumi.lv/doc.php?id=67957>>

⁹ Prokuratūras likums 2.pants; pieņemts 19.05.1994.; stājies spēkā 01.07.1994., skatīts 23.05.2013., publicēts "Latvijas Vēstnesis", 65 (196), 02.06.1994.; skatīts 23.05.2013., pieejams <<http://likumi.lv/doc.php?id=57276>>

[1.1.5.] Lai izvērtētu papildus atšķirības starp iepriekšminētajām tiesībsargājošajām institūcijām, ir nepieciešams uzsvērt, ka no 2011. gada 1. janvāra Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra sāka nodrošināt vienotu izdienas pensiju administrēšanu, izņemot militārpersonu un SAB darbinieku pensijas. Militārpersonu administrēšana ir Aizsardzības ministrijas pārziņā, lai izdienu pensiju aprēķināšana neatšķirtos no citām sociālajām garantijām, kas pienākas militārpersonām. Savukārt SAB noteica, ka biroja amatpersonu izdienas pensiju izmaksu var veikt centralizēti VSAA, tomēr iebilda pret izdienas pensiju piešķiršanas centralizāciju, jo uzskatīja, ka biroja amatpersonu izdienas pensiju piešķiršana, ņemot vērā biroja darba specifiku, ir atstājama Satversmes aizsardzības biroja kompetencē.¹⁰

Tādējādi var secināt, ka SAB un militārpersonu izdienu pensiju aprēķināšana un noteikumi, kas uz tām attiecas, nevar tikt pielīdzināti citu tiesībsargājošo institūciju situācijai, kas attiecas uz izdienas pensijām. Līdz ar to militārpersonas un SAB neatrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos ar KNAB amatpersonām.

[1.2.] Attiecīgi pie personu grupām, kas atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos var pieskaitīt, KNAB, policijas un prokuratūras darbiniekus. Tādējādi ir nepieciešams izvērtēt, vai tiesību normas paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šo grupu.

[1.2.1.] Saskaņā ar likuma „Par izdienas pensijām Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm” 3.panta pirmo daļu izdienas stāžā ieskaita:

1) izdienu — laiku, ko darbinieks nodienējis Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs;

2) obligātā aktīvā militārā dienesta (Latvijas Republikas un citu valstu bruņotajos spēkos) laiku un laiku, kas aizvadīts alternatīvajā dienestā, ar kuru aizstāts aktīvais militārais dienests;

3) ierindas dienesta laiku Zemessardzē un aktīvā militārā dienesta laiku Aizsardzības ministrijas pakļautībā un pārziņā esošajās (bijušajās) militārajās struktūrvienībās un Valsts prezidenta un Saeimas drošības dienestā (Latvijas Republikas Augstākās padomes apsardzes dienestā, Latvijas Republikas Drošības dienestā);

4) laiku, kas līdz 1997. gada 31. decembrim ieskaitīts izdienas stāžā saskaņā ar Latvijas Republikas Augstākās padomes 1991. gada 4. jūnija lēmuma "Par Latvijas Republikas likuma "Par policiju" spēkā stāšanās kārtību" 4. punktu;

5) dienesta laiku citu valstu bruņotajos spēkos, robežapsardzības karaspēkā vai iekšlietu sistēmas iestādēs līdz 1991. gada 31. decembrim, ja tajās nodienēti vismaz pieci gadi, bet darbiniekiem, kuri dienestu uzsākuši pēc šā likuma spēkā stāšanās, — ja nodienēti vismaz 20 gadi;

6) *(izslēgts ar 20.06.20002. likumu);*

7) 80 procentus no citās iestādēs, pie komersantiem un organizācijās nostrādātā laika šā panta 3.punktā minētajiem darbiniekiem, ja Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs nodienēti vismaz pieci gadi, bet darbiniekiem, kuri dienestu uzsākuši pēc šā likuma spēkā stāšanās, — ja nodienēti vismaz 10 gadi;

8) *(izslēgts ar 20.06.20002. likumu);*

¹⁰ Ministru kabineta 2009.gada 18.augusta sēdes protokols Nr.53 38.§ Informatīvais ziņojums "Par visu pensiju administrēšanas centralizēšanu Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā" (TA-2637), skatīts 23.05.2013, pieejams <<http://likumi.lv/doc.php?id=196385>>

9) laiku, ko ierindas un komandējošā sastāva darbinieki pirms iestāšanās dienestā Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs nostrādājuši tiesā tiesneša amatā vai prokuratūrā (izņemot Latvijas PSR prokuratūru pēc 1990. gada 26. septembra) operatīvā darbinieka amatā, ja Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs nodienēti vismaz pieci gadi, bet darbiniekiem, kuri dienestu uzsākuši pēc šā likuma spēkā stāšanās, — ja nodienēti vismaz 10 gadi;

10) 80 procentus no citās iestādēs, pie komersantiem un organizācijās nostrādātā laika darbiniekiem, kuri dienestu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs uzsākuši pēc 1990. gada 4. maija, — ja Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs nodienēti vismaz 10 gadi;

11) laiku Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta profesionālā ugunsdzēsības dienesta ierindas un komandējošā sastāva amatos bez speciālajām dienesta pakāpēm, ja pēc šā dienesta struktūrvienību reorganizācijas un izveidošanas attiecīgajām personām piešķirtas speciālās dienesta pakāpes;

12) laiku, ko Ieslodzījuma vietu pārvaldes darbinieks ar speciālo dienesta pakāpi nodienējis pēc 2000. gada 1. janvāra.

(2) Šā panta pirmās daļas 7. un 10. punktā minēto citās iestādēs, pie komersantiem un organizācijās nostrādātā laika pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtību nosaka Ministru kabinets.

Kā var secināt no iepriekš minētā, Iekšlietu ministrijas sistēmā strādājošajiem darbiniekiem izdienas pensijas stāžā tiek rēķināts viss nostrādātais laiks Iekšlietu ministrijas sistēmā, skaitot stāžā arī LPSR Iekšlietu ministrijā nostrādāto laiku. Papildus tiek īpaši uzsvērts, ka LPSR Iekšlietu ministrijā nostrādātais laiks tiek ņemts vērā, aprēķinot izdienas stāžu (likuma „Par izdienas pensijām Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm” 3. panta pirmās daļas 4. punkts).

[1.2.2.]Saskaņā ar Prokuru izdienas pensiju likuma 3. pantu, izdienas pensijas stāžā ieskaita:

1) prokurora vai tiesneša amatā nostrādāto vai Iekšlietu ministrijas iestādēs izmeklētāja, izmeklēšanas struktūrvienības priekšnieka vai priekšnieka vietnieka amatā nodienēto laiku;

2) laiku, kas nostrādāts prokuratūras atestēto darbinieku amatos, kādi bija noteikti prokuratūras iestādēs līdz 1994. gada 1. oktobrim.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, var secināt, ka netiek nodalīts, vai prokurors iepriekš ir strādājis Latvijas Republikas vai LPSR Iekšlietu ministrijā. Vienīgi īpaši tiek uzsvērts, ka izdienas stāžā neieskaita laiku, ko persona nostrādājusi prokuratūras atestēto darbinieku amatos LPSR prokuratūrā pēc 1990. gada 26. oktobra, t.i., mēnesi pēc Latvijas Republikas Prokuratūras izveidošanas. Tādējādi var uzskatīt, ka arī prokurora izdienas pensijas stāžā tiek ņemts vērā laiks, kas nostrādāts LPSR Iekšlietu ministrijā.

[1.2.3.]Tādējādi, izvērtējot tiesību normas, var secināt, ka Iekšlietu ministrijas darbinieku un prokurus saistošās tiesību normas attiecībā uz izdienas pensijām paredz savādāku regulējumu kā KNAB darbiniekiem. Līdz ar to ir nepieciešams noteikt, vai šādi attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats attiecīgi, vai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips.

[1.3.] Kā iepriekš bija minēts, likumdevējs Likuma anotācijā ir norādījis, ka Likuma mērķis ir novērst nevienlīdzību starp KNAB un citām tiesībsargājošajām

institūcijām attiecībā uz tiesībām uz izdienas pensiju. Tādējādi var secināt, ka Likuma mērķis ir radīt vienlīdzīgus apstākļus. Turklāt ir nepieciešams uzsvērt, ka Likuma anotācijā nav izvērtēti papildus apstākļi, kas norādītu uz KNAB amatpersonu īpaši atšķirīgo stāvokli attiecībā uz izdienas pensijām.

Tādējādi nevar secināt, ka atšķirīgai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats. Tieši pretēji, Likumdevējs ir uzsvēris nepieciešamību ievērot vienlīdzības principu starp KNAB amatpersonām un citu tiesībsargājošo institūciju darbiniekiem attiecībā uz tiesībām uz izdienas pensiju.

Izvērtējot iepriekš minēto, var secināt, ka KNAB darbinieku izdienas stāža aprēķināšana, ņemot vērā tikai Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijā nostrādāto laiku, ir diskriminējoša salīdzinājumā ar citām tiesībsargājošajām iestādēm, piemēram, Iekšlietu ministrijas darbiniekiem un prokuroriem. Tādējādi tiesībsargs uzskata, ka Likuma 3. panta trešais punkts ir pretrunā Satversmes 91. pantam.

II. Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu izdienas pensiju likuma 3. panta 3. punkta atbilstības Latvijas Republikas Satversmes 109. pantam izvērtējums

[2.1.] Satversmes 109. pants noteic: „*Ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darbnespējas, bezdarba un citos likumā noteiktajos gadījumos.*” Savukārt tiesības uz sociālo nodrošinājumu paredz valsts pienākumu radīt efektīvu, taisnīgu un ilgtspējīgu sociālās drošības sistēmu, vienlaicīgi paredzot, ka valstij ir rīcības brīvība izvēlēties metodes un mehānismus, lai īstenotu šīs tiesības.¹¹

[2.2.] Tāpat ir nepieciešams uzsvērt, ka Satversmes tiesa 2007. gada 4. janvāra spriedumā lietā Nr. 2006-13-0103 ir atzinusi arī izdienas pensijas kā daļu no sociālā nodrošinājuma.¹² Tādējādi izdienas pensijas var uzskatīt par sociālo nodrošinājumu to institūciju pārstāvjiem, kuriem likumā noteiktā kārtībā ir paredzēta iespēja saņemt izdienas pensijas.

[2.3.] Satversmes tiesa 2006. gada 11. decembra spriedumā lietā Nr. 2006-10-03 ir atzinusi, ka Satversme neparedz personas tiesības uz noteiktu pabalsta apmēru, taču vienlaikus ir atzinusi, ka personai ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu vismaz minimālā apmērā.¹³

Savukārt Latvijai saistošos starptautiskos dokumentos attiecībā uz minimālo standartu ir noteikts, ka sociālās drošības sistēmas maksājumi, ja tie ir ienākumus aizstājoši, un sociālā palīdzība nekādā gadījumā nedrīkstētu būt zem nabadzības līmeņa, kas ir noteikts kā 50 procenti no mājāsaimniecību rīcībā esošo ienākumu mediānas, kas aprēķināta, balstoties uz Eiropas Kopienu statistiskas biroja „Eurostat” noteikto nabadzības riska sliekšni.¹⁴

[2.4.] Likuma 2. panta pirmā daļa noteic, ka tiesības uz izdienas pensiju ir KNAB amatpersonai, kura:

¹¹ Satversmes Tiesas 2009.gada 26.novembra spriedums lietā Nr.2009 -08-01, 15.punkts, skatīts 10.05. 2013., pieejams <http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2009_08.htm>

¹² Satversmes Tiesas 2007.gada 7.janvāra spriedums lietā Nr. 2006 -13 -0103; skatīts 23.05.2013., pieejams <http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2006-13-0103.htm>

¹³ Satversmes tiesas 2006.gada 11.decembra spriedums lietā Nr.2006-10-03, 22.2. un 22.4. punkts., skatīts 23.95.2013; pieejams <<http://likumi.lv/doc.php?id=150089>>

¹⁴ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. Latvijas Vēstnesis, 2011., 565 lp

1) sasniegusi 50 gadu vecumu un kuras izdienas stāžs saskaņā ar šā likuma 3.pantu ir ne mazāks par 20 gadiem, no kuriem pēdējie 10 gadi nostrādāti Biroja amatpersonas statusā;

2) neatkarīgi no vecuma atbilstoši Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas slēdzienam atbrīvota no amata veselības stāvokļa vai darbinieku skaita samazināšanas dēļ un kuras izdienas stāžs saskaņā ar šā likuma 3.pantu ir ne mazāks par 20 gadiem.

[2.4.1.] Latvijas Republikas Administratīvā rajona tiesā lietā Nr. A420340212 tika izvērtēti faktiskie apstākļi strīdā, kas attiecas uz Likuma 2. panta pirmās daļas 2. apakšpunktu, t.i., nosaka divas pazīmes, lai personai būtu tiesības uz izdienas pensiju, pirmkārt ir nepieciešams izdienas stāžs, kas ir ne mazāks kā 20 gadi un otrkārt, personai ir jābūt atbrīvotai no amata veselības stāvokļa dēļ.

[2.4.2.] Tiesībsargs ir sniedzis viedokli par izdienas stāža aprēķināšanu šī viedokļa sadaļā „Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu izdienas pensiju likuma 3. panta 3. punkta atbilstības Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam izvērtējums”. Tādējādi ir nepieciešams sniegt viedokli par Likuma 2. panta pirmās daļas 2. apakšpunktā minēto otro pazīmi – personai ir jābūt atbrīvotai no amata veselības stāvokļa dēļ.

[2.4.3.] Konkrētajā lietā E.Torohovičas atbrīvošanu no amata arodslimības dēļ apstiprināja Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas 2011. gada 5. septembra lēmums Nr. 0-2011-9878. Minēto lēmumu kā pamatojumu atbrīvošanai no darba arodslimības dēļ ir atzinusi arī Latvijas Republikas Administratīvā rajona tiesa lietā Nr. A420340212. Tādējādi var secināt, ka E.Torohovičai ir arodslimība, un saskaņā ar iepriekš minēto valstij ir pienākums nodrošināt tiesības uz sociālo nodrošinājumu atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 109. pantam.

[2.4.4.] Tai pat laikā E.Torohoviča kopš 2000. gada 31. decembra saņem Iekšlietu ministrijas izdienas pensiju. Tādējādi var uzskatīt, ka E.Torohoviča jau realizē savas tiesības uz sociālo nodrošinājumu Satversmes 109. panta ietvaros, saņemot Iekšlietu ministrijas izdienas pensiju, tomēr vienlaikus var uzskatīt, ja personas tiesības netiktu ierobežotas Satversmes 91. panta ietvaros, tad personai rastos tiesības saņemt arī KNAB izdienas pensiju.

[2.5.] Satversmes tiesa¹⁵ secina, ka Satversmes 109. pants neparedz personai tiesības prasīt, lai tās negūtie darba ienākumi gadījumā, ja tie jau tiek kompensēti sakarā ar vienu sociālo risku, tiktu kompensēti vēlreiz - arī sakarā ar otru sociālo risku. Tātad no Satversmes 109. panta neizriet prasība segt “nenopelnīto pensiju”. Tomēr minētais attiecas uz gadījumiem, kad personai vienlaicīgi rodas tiesības uz sociālo nodrošinājumu dažādu sociālo risku dēļ, piemēram, darbspēju zuduma un vecuma dēļ. Šajā lietā E.Torohovičai varētu rasties jaunas tiesības uz sociālo nodrošinājumu viena sociālā riska dēļ – arodslimības.

[2.6.] Likums paredz iespēju KNAB amatpersonai, kurai ir tiesības vienlaikus uz vairākām izdienas pensijām, izvēlēties vienu izdienas pensiju.¹⁶ Tiesības izvēlēties vienu izdienas pensiju, ja ir tiesības uz vairākām, paredz arī citu tiesībsargājošo institūciju, kas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos ar KNAB amatpersonām,

¹⁵ Satversmes tiesas 2010.gada 29.oktobra spriedums lietā Nr.2010-17-01, skatīt <www.satv.tiesa.gov.lv>

¹⁶ Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu izdienu pensiju likums, 8.pants ceturtā daļa; pieņemts 02.10.2008.; stājies spēkā 01.01.2009.; publicēts "Latvijas Vēstnesis", 164 (3948), 22.10.2008., "Ziņotājs", 22, 27.11.2008., skatīts 23.05.2013., pieejams <<http://likumi.lv/doc.php?id=182685>>

izdienu pensiju regulējošie normatīvie akti. Piemēram, Prokuroru izdienu pensiju likuma 8. panta ceturtnā daļa un likuma „Par izdienu pensijām Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm” 2. panta otrā daļa dod tiesības izvēlēties vienu izdienu pensiju, ja ir tiesības uz vairākām. Tātad likumdevējs jau ir paredzējis gadījumu, ka tiesībsargājošo institūciju amatpersonām, kas ir uzkrājušas pieredzi dažādās tiesībsargājošās institūcijās, var rasties tiesības uz vairākām izdienu pensijām. Līdz ar to likumdevējs ir attiecīgi piešķīris personai tiesības izvēlēties vienu izdienu pensiju, kas ļautu personai vislabāk realizēt savas tiesības uz sociālo nodrošinājumu.

[2.7.] Tiesībsargs uzskata, ka Satversmes 109. panta ierobežojums ir jāskata kopsakarā ar Satversmes 91. panta ierobežojumu. Attiecīgi Satversmes 109. panta tiesību ierobežojums ir radies Satversmes 91. panta ierobežojuma rezultātā, t.i, persona nevar realizēt pilnā mērā savas tiesības uz sociālo nodrošinājumu Satversmes 109. panta ietvaros, jo atrodas diskriminējošā stāvoklī attiecībā pret citām personām, kas ir vienādos un salīdzinošos apstākļos Satversmes 91. panta ietvaros.

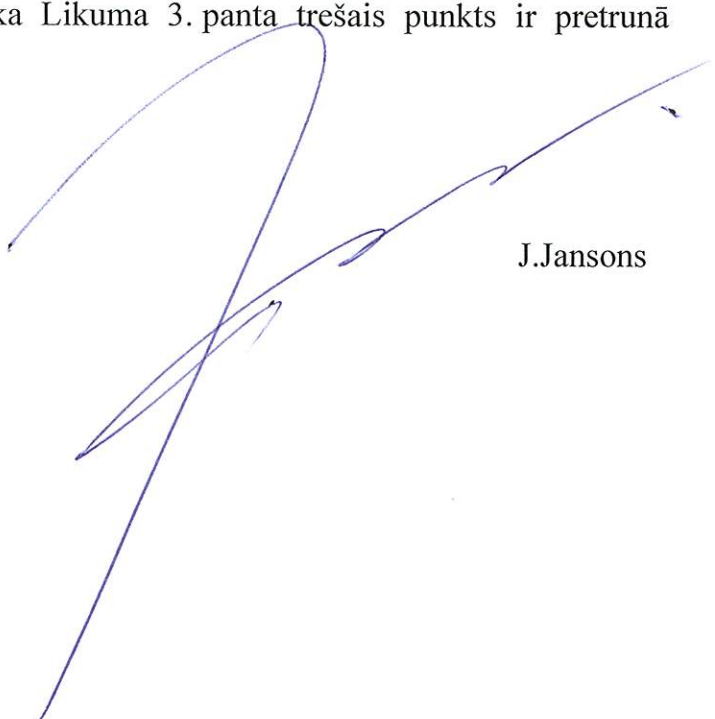
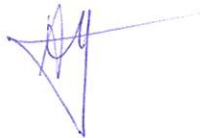
Tādējādi tiesībsargs uzskata, ka Likuma 3. panta trešais punkts ir pretrunā Satversmes 109. pantam.

Ar cieņu,

Tiesībsargs

J.Jansons

Ilves, Kučs 67201407

Š.Bērziņa

I. Rezevska

